

Abstrakt

Od 80. let 19. století je jazyk v literatuře stále silněji vnímán jako problém. V první řadě je zpochybňován jeho přímý vztah k pravdě a tím i jeho funkce jako nástroje poznání. Texty problematizující jazyk přitom často využívají buď protináboženskou argumentaci, nebo volí náboženskou metaforiku. V předložené práci je zkoumán vztah mezi těmito aspekty textu a přístupem k problému jazyka. Tematizovány jsou jevy jako proces sekularizace jazyka, otázka původu řeči, krize poznání a krize subjektu v kontextu krize jazyka literární moderny. Představeny jsou rozdílné koncepce jazyka a východiska z krizové situace na příkladech F. Mauthnera, W. Benjamina, H. V. Hofmannstahla a C. Mierendorffa, přičemž je zohledněn jejich přístup k religiozitě a mystice. Zkoumání – rozkrývá: dvě tendence. Je-li jazyku odepřen vztah k mystice a je-li zobrazován čistě instrumentálně, zdůrazňuje se jeho nevhodnost jakožto nástroje poznání (Mauthner). Vnímá-li se jazyk šířeji než jen jako verbální systém znaků a krize jazyka jako výsledek chybného užití jazyka, jeví se pak tato krize jako produktivní, či snad dokonce nutný obrat (např. Hofmannsthal).